

DOI: 10.18427/iri-2017-0016

Az általános iskolai tanulók pályaismerete a statikus jellemzők mentén

© **Fazakas Ida**

Eszterházy Károly Egyetem, Eger

fazakas.ida@uni-eszterhazy.hu

Kutatásunk gyakorlatorientált célkitűzéseként azt fogalmazzuk meg, hogy vizsgálataink révén hidat kívántunk építeni a hagyományos tantárgyi struktúrára épülő iskolai oktatás és a pályaelemzés tanári tevékenységhez kapcsolható átadandó ismeretek között, kiemelten egy kevésbé kimunkált területen, a pályaismeret vonatkozásában.

A pályaismeret, mint speciális diszciplína több mint száz éve foglalkozik a pályák megismerhetőségének kérdésével. Csirszka (1966) szerint a pályaválasztás érdekében kifejtett tudományos tevékenység egyik fő területe a gyakorlati munkamegosztás megismerése, amelyet a XX. század második felében már, mint a pályákra vonatkozó ismereteknek definiáltak. A pályákra vonatkozó ismeretek szoros együtt járásban fejlődtek az alkalmasság vizsgálatokkal, így Münsterbert (1914, id. Csirszka, 1966), Moede (1930 id. Csirszka, 1966) és Lipmann (1922, id. Csirszka, 1966) jelentős mértékben hozzájárultak a pályatükrök illetve pályaleírások gyakorlatorientált kialakításához.

A pályaismeret a foglalkozás-leírásokból alakult ki, amelyből kiemelhetjük, hogy a munkaeszközök jelentősége, mint különleges szaktudáshoz kapcsolódó feltétel megismerése vált fontossá. A munka anyagának pszichológiai jelentősége elsősorban az affektív értékében van. Ezek a múlt századi kutatási eredmények a mai napig megőrizték kiemelt szerepüket a munka, pálya elemzési folyamatokban és később kiegészültek azoknak a tevékenységeknek a megismerésével, amelyeket könnyű kapcsolni a szükséges képességekhez. A pályaelemzések (Csirszka, 1966; Rókusfalvy, 1969; Völgyesy, 1995) áttekintésekor számtalan más összefüggést elemeznek a munkamozdulatoktól a munka tárgyáig, a mozgásosság jelentőségétől, a munkavégzés helyi adottságáig, de ezek a pedagógiai ismeretátadás szempontjából kevésbé jelentősek, hiszen igen sok változékony elemet tartalmaznak.

Hazai kutatások alapján (Szilágyi, 1997, 2002; Völgyesy, 1995; Harkányi, 1993; Galambos, 2006; Zachár, 2006) arra a következtetésre jutottunk, hogy a tanulók pályaismeretének vizsgálatánál azokat a statikus struktúrákat vizsgáljuk, amelyek egyéb foglalkozás-leírásokban is a differenciáló tényezőket adják. Így köteleztük el magunkat a hazai munka-pálya tanácsadást támogató kutatások fejlődési tendenciáit követve a pályaismeret szerkezetének meghatározásakor a tevékenység-eszköz-anyag tartalmi megközelítés mellett.

Kutatásunk célcsoportja, az általános iskolások életkori sajátosságai is támogatták ezt az elméleti megközelítést, mert a 13-15 éves korosztály tevékenységorientált, emocionálisan mobilizálható és felgyorsult világunkban gyorsan alkalmazkodik a folyamatosan változó technikai feltételekhez, jól kezelik az infó-kommunikációs

eszközöket. A pályák megismerésekor a statikus elemek kiemelésére a foglalkozás-leírás számos szempontja közül azért volt szükségünk, mert az iskolai pedagógiai munkában olyan alapokat kellett meghatározni, amelyek egy következő iskolatípusban tovább bővíthetők. Így a középfokú oktatásban feltételezésünk szerint e jelenlegi megközelítési módunktól eltérően a munka környezetre, a munka egészségügyi követelményeire és a munka folyamatában várható társas kapcsolatok minőségére nagyobb hangsúlyt kell fektetni. Ugyanígy bővülnie kell a pályákra, munkakörökre vonatkozó ismereteknek a felnőttek körében, ahol meg kell jelennie a munkához kapcsolódó anyagi és erkölcsi megbecsültségre vonatkozó információknak is. Bármely korosztály pályaismeretéhez szükséges leírásokat állítunk össze, azok nem nélkülözhetik a statikus struktúrák beemelését, hiszen tevékenységek, eszközök és anyagok megismerése nélkül a pályatevékenység lényegét nem lehet leírni.

Elköteleztük magunkat a pályákra vonatkozó ismeret átadásának fontossága mellett, amelyet a pályaaorientációs tanári tevékenység megtanulható tartalmának vélünk. Kutatásunk kiindulópontjaként azt is elfogadtuk, hogy ennek az ismeretanyagának az átadása nem lehet idegen az iskola szaktantárgy rendszerű képzésétől. Ezért is fontos az, hogy a pályákra vonatkozó statikus struktúrák elemzése révén kapcsolatot találjunk a tantárgyi tartalmakkal. A pályaválasztási tanácsadás gyakorlati tapasztalatai (Csirszka, 1966; Ritoók, 1986; Rókusfalvy, 1989; Völgyesy, é.n.; Szilágyi, 2005) arra utalnak, hogy a pályaválasztó fiatalok pályákra vonatkozó ismerete szűk és nem élményszerű. Kutatásunk tervezésekor az is vezetett bennünket, hogy a statikus pályaismereti elemek tudatosítása eljuttathatja a tanulókat szakmai felkészülésük során az ismeretekhez kapcsolódó élmények megszerzéséhez. Ha egy tanuló tudatosítja magában – akár tantárgyi információként – a tevékenységeket, amit egy-egy pályán végezhetnek, kíváncsivá válhat, amely segíti a további információszerezést, anyagok, eszközök esetében pedig felkeltheti a kipróbálás igényét. Ezek az információ-gyűjtések hozzájárulhatnak a tanulók pályaszocializációs folyamatainak sikerességéhez.

Kutatásunkban meg kívántuk ismerni azt a pályákra vonatkozó „tudásszintet” amely az általános iskolát befejező, iskolaválasztás előtt álló 7., 8. osztályos tanulókat jellemzi. A szakirodalomban sokszor és sokféleképpen fogalmazzák meg a pálya-, munkaválasztás folyamatjellegét (Csirszka, 1963; Rókusfalvy, 1969; Super, 1968; Völgyesy, 1976; Ritoókné, 1986; Herr-Cramer, 1992; Szilágyi, 2000), ezért igen ismert az az álláspont, hogy a fiatalokat nem azonnali döntési helyzetekbe kell sodorni, hanem elő kell készíteni a döntési (iskolaválasztási) szituációt (Szilágyi, 2006). Ezért indokolt a hetedik osztályos tanulókat is bevonni a felmérésbe, hiszen számukra még az általános iskola is adhat kiegészítéseket, ha hiányos a pályákról való ismeretük.

E témakört a hazai kutatók nem részesítették előnyben, elszigetelt kis elemszámú felméréseken kívül csak arra a közhiedelemre támaszkodhattunk, hogy az általános iskolai tanulók pályára vonatkozó ismerete gyenge. E kérdéskör megismerésére kérdőívet szerkesztettünk, melynek eredményei közelebb vittek a tanulók pályaismeretének megítéléséhez. Arra a következtetésre jutottunk, a 668 tanuló vizsgálata alapján, hogy a pályaismeret tartalma, minősége a statikus elemek mentén megismerhető.

Kutatásunkat az alábbi *hipotézishez* kapcsolódóan szerveztük meg: a tanulók pályaismeretének tartalmi elemei megismerhetők, különös tekintettel a statikus összetevőkre (a pálya műveléséhez szükséges tevékenységek, eszközök, anyag megnevezésének vonatkozásában).

A kutatás módszere

A tanulók pályaismeretét felmérő vizsgálatához egy 15 kérdésből álló kérdőívet készítettünk – Pályaismeret vizsgáló kérdőív 7-8. osztályos tanulók számára.

Első négy kérdése szociológiai adatokra vonatkozik: nem, életkor, évfolyam, tanulmányi átlag. Az általunk összeállított kérdőívben, az (5, 6. kérdést), amely a szülők iskolai végzettségére és foglalkozására kérdez rá, a pályaismeretre vonatkozóan fontosnak tekintjük, mivel a szülők foglalkozásának megnevezése illetve ennek megfeleltetése az iskolai végzettséggel alapösszefüggés a munka világában. Ehhez kapcsolódik a nyolcadik kérdés is, ahol a tanulók pályaválasztási elképzelésének megnevezését és a kapcsolódó iskolatípus megjelölését kértük. Ezzel az iskolarendszerben való tájékozottságukat, illetve a munka világához való fordulásuk minőségét kívántuk megismerni.

A kérdőív második fele – összesen nyolc kérdés – pályaismeret struktúrájának minőségére vonatkozott. A vizsgálati koncepciónak megfelelően a foglalkozásokhoz kapcsolható tevékenységekre 7., 9., 10., 11. kérdés vonatkozott. Az adott pályán használható eszközök felismerésére és felhasználására vonatkozott a 12., 13. kérdés. Kevésbé tudatos, de a választást nagymértékben meghatározza annak az élménye, hogy az adott pályán milyen jellegű anyaggal dolgoznak, erre vonatkozott a 14., 15. kérdés. A kérdőívben a nyitott és zárt kérdéseket szerepeltettünk, a tartalomra vonatkozó tizenegy kérdésből eggyel több a nyitott kérdés (5.,6.,8.,9.,13.,15.), mint a zárt. A zárt kérdések (7., 10., 11., 12., 14.) gondolkodást igénylő feladatok, mert a megadott válaszokat kellett összekötni vagy párosítani a kért tartalmak szerint. A tevékenység, eszköz és anyag témakörében feltett kérdéseinkben egyenlő arányban szerepeltek a négy szakmaterületre vonatkozó információk (humán, műszaki, gazdasági-szolgáltatási, agrár szakmaterület).

A kérdőívben 40 középfokú szakmai végzettség (pálya) került megnevezésre, amelyekkel a vizsgált személyeknek dolgozniuk kellett. Ezek a foglalkozások mind szerepelnek a régió szakmakínálatában, az egeri TISZK ajánlatai közül válogattuk, a mintában szereplő tanulók ezekkel a választási lehetőségekkel, mint kínálattal találkoznak a nyolcadik évfolyamon.

A kérdőív formai kialakításakor figyelembe vettük a korosztályi jellemzőket, olyan formai megoldásokat kerestünk – változatos piktogramok és ábrák –, amelyek hasonlítanak a tanulók által megszokott iskolai feladatlapokhoz.

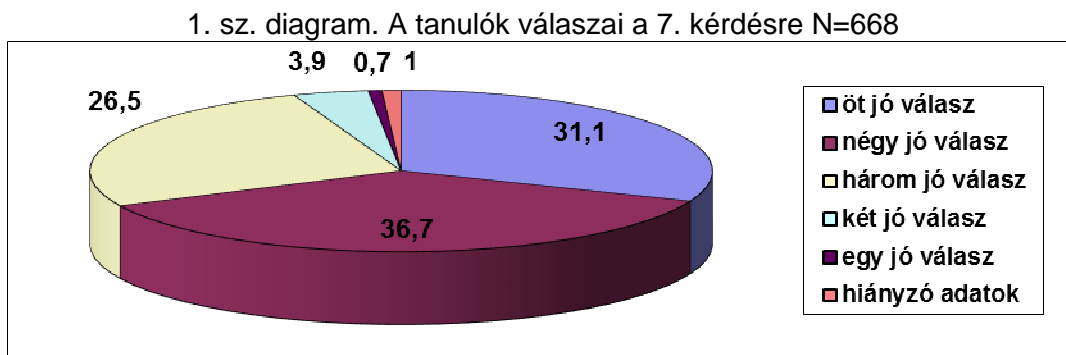
A kérdőíves vizsgálat mintája

A vizsgálatban 668 hetedik és nyolcadik évfolyamos tanuló vett részt. A kérdőív lekérdezése Heves megye településeinek általános iskoláiban történt. A mintába bevont iskolák kiválasztásakor arra törekedtünk, hogy minél több településről érkezzen adat. A mintában több a falusi, mint a városi iskola, hat város tíz iskolája, illetve tizenegy falu tizenkét iskolája alkotja a mintát, amelyben azonban, 67,5% a városi és 32,5% a falusi tanulók aránya.

A tanulói pályaismereti kérdőív eredményei

A kérdőív második felének válaszait mutatjuk be, összesen nyolc kérdést, amely a pályaismeret struktúrájának minőségére vonatkozott.

A *pályaismeret struktúrájának elemzése*. A kérdőív második fele a pályaismeret struktúrájának vizsgálatára vonatkozik. A tevékenységre, eszközre, anyagra vonatkozóan zárt és nyitott kérdést is tettünk fel, mivel az volt a feltevésünk, hogy a zárt kérdésekre adott válaszok jobb eredményt mutatnak, mint a nyitott kérdéseknél az individuális megoldások. Egy kedvelt, a tanulók által sokat választott foglalkozást tettünk be indikátornak a 7. kérdésben. Ez tevékenység-centrikus, zárt kérdés volt, ahol a felsorolt nyolc tevékenységből öt, a rendőri munkát jellemző tevékenységet kellett megtalálni.

Az értékelés során elfogadtuk a négy és öt jó választ megfelelőnek, a mintában a megfelelő válaszok aránya 68,8%. Ezzel szemben a pályát nem ismerők aránya 4,6%. Ha a válaszok struktúráját elemezzük, akkor meg kell fogalmaznunk, hogy a tanulók 39,3%-a rossz választ (tevékenységet) is jelölt a kérdőíven. Ez a pályaismeretük bizonytalanságára utal. Ha a válaszok tartalmát elemezzük, akkor igazolódni látszik az a feltevést, hogy bár a rendőr sokat szerepel a célpályaként megfogalmazott foglalkozások között, ennek ellenére nem ismerik a reális tartalmát, hanem más szempontok (pl. külsőségek) játszanak szerepet a választásban.

A pályaismeret struktúrájára vonatkozó további vizsgálataink ismertetésekor eltekintünk a pályák tételes elemzésétől (lásd, mint a 7. kérdés esetén). A pályaismeret struktúrájának összetevőit (tevékenység, munkaeszköz, anyag) a négy szakterület (humán, műszaki, gazdasági-szolgáltatási, agrár) szerint rendeztük, így összehasonlíthatóvá vált, hogy a tevékenységek, anyagok, eszközök mentén hogyan alakul a szakterületek ismertsége. A kérdőívben 40 pálya szerepelt, amellyel dolgoztak a tanulók, emellett 16 olyan feladat volt, ahol a tanulók írtak pályaelnevezést. A pályaismeretre vonatkozó információk zárt és nyitott kérdésekkel kerültek felmérésre. 32 általunk megnevezett foglalkozás szerepelt a zárt kérdésekben és 8 általunk megnevezett foglalkozással kellett nyitott kérdésben foglalkozni, ehhez kapcsolódott az a 16 foglalkozás, amelyet a tanulók nyitott kérdésekben neveztek meg. Összesen 56 foglalkozás pályaismereti specifikumairól gyűjtöttünk adatokat. Az egyes összetevőkre vonatkozó gyűjtés nem azonos mennyiségű választ tesz lehetővé. A tevékenységre vonatkozó információk élményalapúak lehetnek a tanulók körében, ezért kétszer annyi választási lehetőséget rendeltünk ehhez az összetevőhöz. Az eszközökre és anyagokra vonatkozó válaszokkal együtt negyvennyolcezer adat rendezését, csoportosítását,

elemzését jelentette. Az eredmények összehasonlíthatósága érdekében minden adatot százalékos megoszlásban mutatunk be, a tanulók számának feltüntetésével.

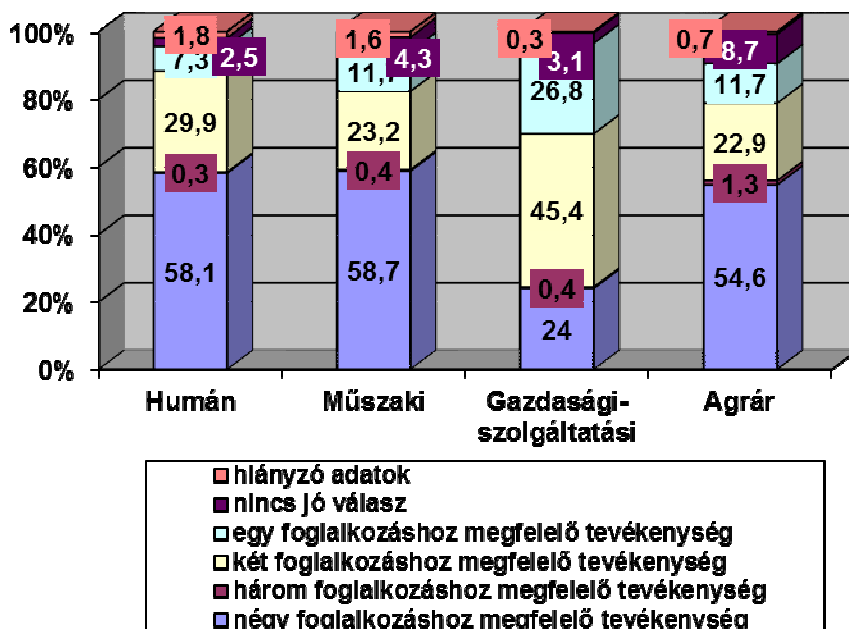
Vizsgáltuk, hogy a tanulók mely pályaismereti összetevő mentén tudnak több ismeretet előhívni, milyen jellemzők figyelhetők meg az egyes feladatok megoldásakor és mely szakterület tartalma ismert számukra.

Annak ellenére, hogy a szakképzés rendszerében (OKJ) a szakterületekhez rendelt végzettségek száma nem egyenletes (a műszaki szakterülethez 195, a humán szakterülethez 121, a gazdasági-szolgáltatási szakterülethez 70, míg az agrár szakterületen 40 szakma került nevesítésre), a kérdőívben a tanulók életkori sajátosságára való tekintettel egyenlő számú pályát neveztünk meg szakterületenként. Ugyanezt az elvet követtük a nyitott kérdéseknél is.

Tevékenységre vonatkozó kérdések eredményei

A kérdőív további kérdései a tevékenységek felismerése, illetve megnevezése útján történő tanulói pályaismeret mennyiségének elemzésére vonatkoznak. Egy zárt és egy nyitott kérdés (9.) szerepelt. (A zárt kérdést a kérdőív formai kivitelezése miatt két számmal jelöltük a 10. és a 11.) A zárt kérdések esetében a tanulóknak párosítaniuk kellett megadott foglalkozásokat tevékenységgel. A felsorolt foglalkozásokat négyes csoportokba rendeztük úgy, hogy az egy csoporton belüli foglalkozások egy szakterülethez tartozzanak. A nyitott kérdéseknél megadott foglalkozáshoz kellett önállóan beírni, hogy milyen tevékenységeket végeznek az adott területen.

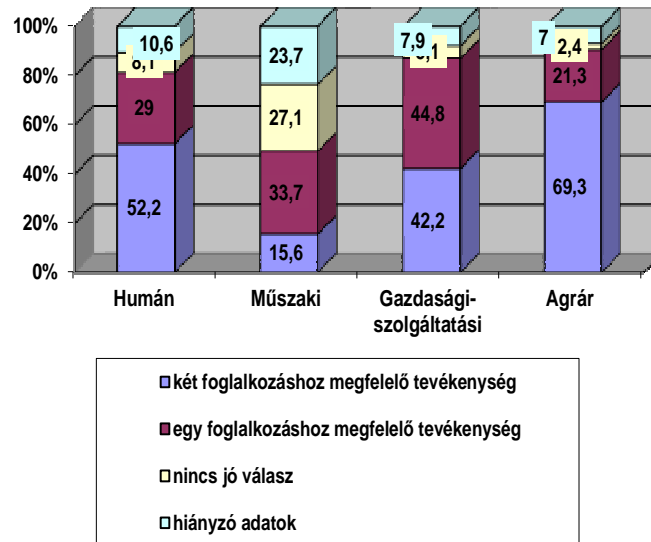
2. sz. diagram. A szakterületek foglalkozásaihoz rendelt tevékenységek százalékos megoszlása a zárt kérdés esetében N=668

A humán és a műszaki szakterületek foglalkozásai esetében kevés hiányzó adat mellett a tanulók közel 60%-a mind a négy foglalkozáshoz a megfelelő tevékenységeket párosította. Az agrár szakterület foglalkozásai esetében ez az arány 55,1%, amely közelít az előző két szakmacsoport eredményeihez. A

legalacsonyabb tevékenység ismeret a gazdasági-szolgáltatási szakterületen belül találjuk, itt mind a négy foglalkozáshoz csak a tanulók 24%-a párosított megfelelő tevékenységet. A nyitott kérdésben nyolc foglalkozáshoz kértünk választ.

3. sz. diagram. A szakterület foglalkozásaihoz írt tevékenységek százalékos megoszlása a nyitott kérdés esetében N=668

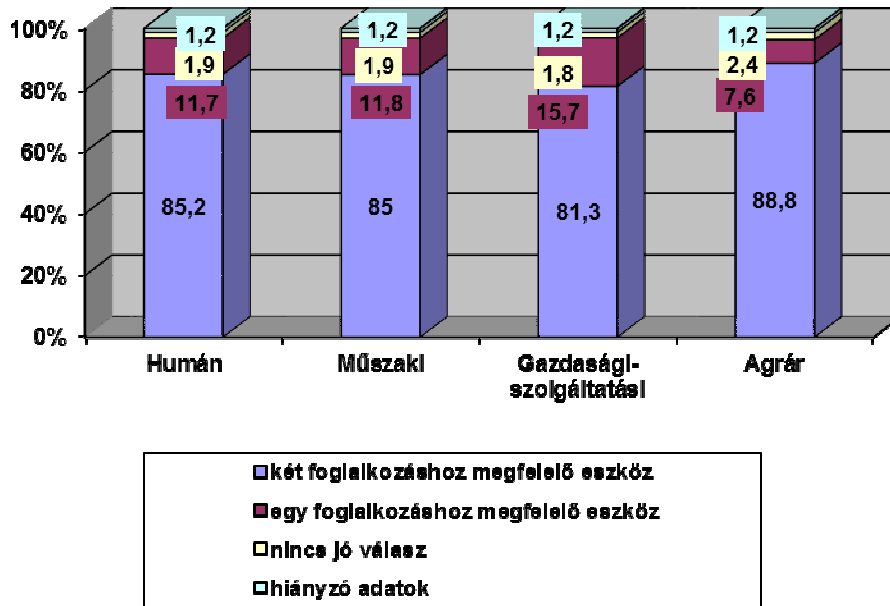

Az agrár szakterületnél megadott két foglalkozáshoz sikerült a legnagyobb százalékban megfelelő tevékenységeket írni a tanulóknak, illetve itt a legkevesebb a rossz és hiányzó válaszok számaránya is. A humán szakterület esetében a válaszadók több mint fele megfelelő tevékenységet írt mindkét foglalkozáshoz. A gazdasági-szolgáltatási szakterület egyik foglalkozásához sikerült nagyobb arányban megfelelő tevékenységet írni. A műszaki szakterület esetében írtak a legkisebb arányban megfelelő tevékenységet mindkét foglalkozáshoz, és a legmagasabb a rossz és a hiányzó válaszok számaránya is.

Eszközre vonatkozó kérdések eredményei

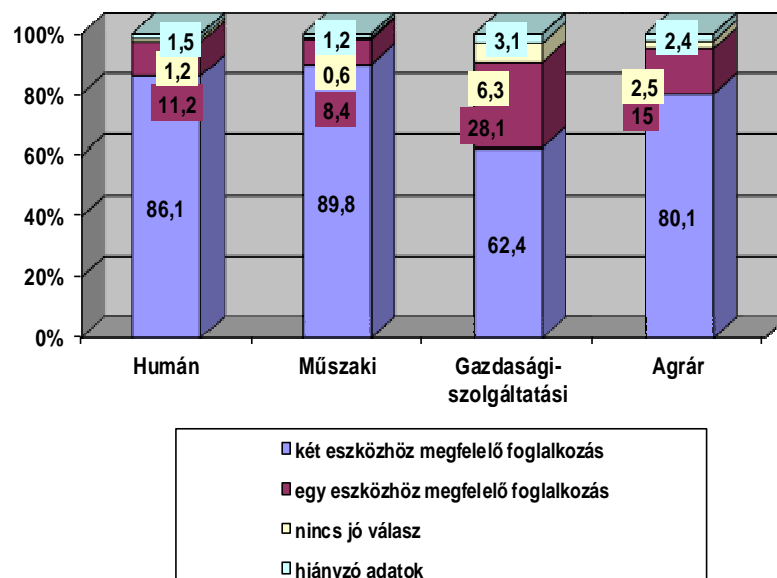
Két eszköz-centrikus kérdés szerepelt a kérdőívben, egy zárt (12. kérdés) és egy nyitott kérdés (13. kérdés). A zárt kérdés esetében megadott munkaeszközöket kellett megadott foglalkozásokkal párosítani, a nyitott kérdés esetében szakterületenként két-két eszközhöz kellett olyan foglalkozást írni önállóan a tanulóknak, aki ezzel dolgozik munkája során.

4. sz. diagram. A szakterületek jellemző eszközeihez írt foglalkozások százalékos megoszlása a zárt kérdés esetén N=668

A diagramból láthatjuk, hogy mind a négy szakterület foglalkozásaihoz magas százalékban párosították a tanulók a megfelelő munkaeszközt. Ugyan kevés a százalékos arányok közti különbség, de a gazdasági-szolgáltatási szakterület foglalkozásainak aránya a legrosszabb, az agrár szakterületé a legjobb. A nyitott kérdésben a tanulók munkaeszközhöz kellett foglalkozásokat írjanak.

5. sz. diagram. A szakterületek jellemző eszközeihez írt foglalkozások százalékos megoszlása a nyitott kérdés esetén N=668

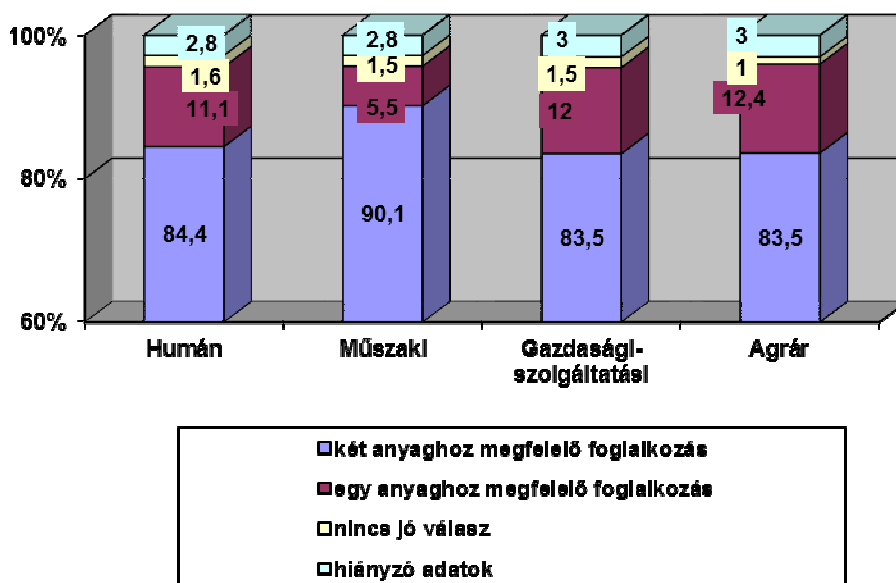
A gazdasági-szolgáltatási szakterület jó válaszainak százalékos aránya (62,4%) jelentősen eltér az első helyen lévő műszaki szakterületétől (89,9%) és a legtöbb hiányzó adatot is ennél a szakterületnél találjuk. Tehát a tanulók legkevésbé a gazdasági-szolgáltatási szakterület eszközeihez tudtak foglalkozásokat írni.

A pályaismereten belül az eszközökhöz írt foglalkozások megnevezése szűk, mindössze 5-24 foglalkozás megjelöléséig terjed. A nyolc munkaeszközhöz összesen 104 féle foglalkozást soroltak fel a tanulók (a vizsgálat során ez 4721 válaszlehetőséget jelentett). Ez a 104 foglalkozás a megszerezhető szakképzettségek 24,2%-a.

Anyagra vonatkozó kérdések eredményei

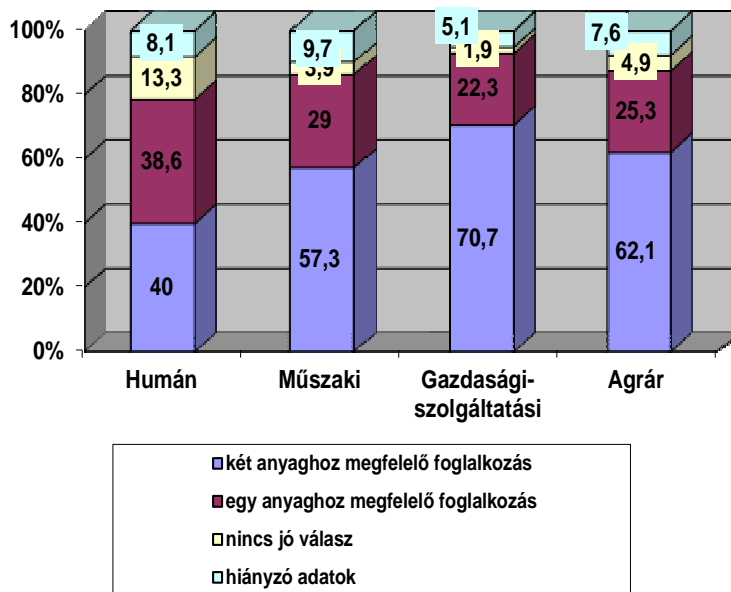
Anyag-centrikus kérdés kettő szerepelt a kérdőívben, egy zárt (14. kérdés) és egy nyitott kérdés (15. kérdés). A zárt kérdés esetében párosítani kellett megadott anyagokat foglalkozásokkal, a nyitott kérdés esetében szakterületenként két-két jellemző anyaghoz kellett olyan foglalkozást írni önállóan a tanulóknak, amely ezt dolgozza fel vagy használja fel munkája során. Egy adott szakterület jellemző anyagait nehéz meghatározni, illetve kizárólagosságot tulajdonítani ezeknek, mivel sok szakmacsoportnál találunk azonos anyagokat, amelyeket megtermelnek, feldolgoznak vagy használnak munkájuk során a szakemberek. Így az egyes szakterületeknél szerepeltetett anyagok nem kizárólag csak arra a területre jellemzőek, de törekedtünk a különbségek megtalálására.

6. sz. diagram. A szakterületek jellemző anyagához írt foglalkozások százalékos megoszlása a zárt kérdés esetén N=668

A négy szakterület foglalkozásaihoz megfelelő anyagot magas százalékban párosítottak a tanulók, de kiemelkedő a műszaki szakterület jó válaszainak aránya. A másik három szakterület esetében alig találunk százalékos eltéréseket. A nyitott kérdésben a tanulók kellett a szakterület jellemző anyagához foglalkozásokat írjanak.

7. sz. diagram. A szakterület jellemző anyagaihoz írt foglalkozások százalékos megoszlása a nyitott kérdés esetén N=668

A nyitott kérdés esetében a gazdasági-szolgáltatási szakterület esetében írtak a legnagyobb százalékban mindkét anyaghoz megfelelő foglalkozást a tanulók, de a felsorolt foglalkozások nagy része műszaki jellegű. A humán szakterület esetében a legtöbb a hiányzó adat és a legkisebb arányú a jó válaszok száma. Az anyagcentrikus nyitott kérdésnél is elemeztük a válaszokat tartalmi szempontok szerint.

A gazdasági-szolgáltatási szakterület anyagaihoz írtak a legtöbben megfelelő foglalkozást (7. diagram), de ez az anyag nevének megismétléséből adódik. A műszaki szakterület esetében is gyakori az anyag nevének megismétlése, legkevésbé a humán szakterület esetében jellemző ez. Ha külön kategóriaként vizsgáljuk az anyag megismétlését és asszociációs megoldásokat, akkor a jó válaszok alapján állított rangsor első helyén az agrár szakterület foglalkozásai állnak.

Ha szakterületenként elemezzük a tanulók által az egyes anyaghoz írt foglalkozásokat, akkor azt látjuk, hogy egymástól független foglalkozások száma 19-52, itt több mint az eszközöknél megnevezettek. A legtöbb foglalkozást (1096) a gazdasági-szolgáltatási szakterület jellemző anyagaihoz írtak a tanulók, de ez összesen 19 egymástól független foglalkozást, szakmai végzettséget jelöl. A legkevesebb foglalkozás megnevezést ugyan a humán szakterület jellemző anyagaihoz írtak, de a legtöbb különálló foglalkozást, 52 darabot itt találtuk. A nyolc anyaghoz összesen 137 féle foglalkozást soroltak fel a tanulók (a vizsgálatban ez összesen 3151 válaszlehetőséget jelentett), amely a megszerzhető szakképzettségek 32%-a.

A tanulók gyűjtéséből láthatjuk, hogy az anyag esetében összességében kevesebb foglalkozást neveztek meg, mint az eszköz-centrikus nyitott kérdésnél, de ez több különálló foglalkozást jelentet, differenciáltabb az ismeretük a tanulóknak a pályaismeret tekintetében az anyagra vonatkozóan.

Összességében mind a tevékenység, mind az anyag, mind az eszköz esetében, ha a megfelelő válaszok százalékos arányait tekintjük, akkor a zárt kérdésekre adott válaszok jobbak, mint a nyitott kérdés válaszai. Arra következtethetünk, hogy a tanulóknak van rejtett tudásuk, ami előhívható, de nem alkalmazható. Ha a tudás különböző szintjeivel keresünk párhuzamot, akkor a zárt kérdésekre adott válaszok a

felismerés szintjét mutatják, a nyitott kérdéseknél pedig az alkalmazhatóság hiánya mutatkozik. A pályaismeret konkrét tartalmára vonatkozó első hipotézisünkben azt fogalmaztuk meg, hogy *a tanulók pályaismeretének tartalmi elemei megismerhetők, különös tekintettel a statikus összetevőkre (a pálya műveléséhez szükséges tevékenységek, eszközök, anyag megnevezésének vonatkozásában).*

A kérdőívünk nyolc kérdésére adott válaszok alapján e hipotézisünk beigazolódott. Az indexkérdés esetében egy jól ismert foglalkozás (rendőr) tevékenységeinek kiválasztása volt a feladat, a tanulók 70%-a megfelelően, míg mindössze 5%-a nem megfelelően oldotta meg a feladatot. A pályaismeret statikus elemeinek vizsgálatakor 56 foglalkozáshoz kerestettünk a tanulókkal statikus elemeket. Ez módszertanilag zárt és nyitott kérdések mentén történt. Az egyes összetevőkre vonatkozó feladatok nem azonos mennyiségű választ hívtak. A tevékenységre vonatkozó információk élményalapúak lehetnek a tanulók körében, ezért kétszer annyi választási lehetőséget rendeltünk e jellemzőhöz. Az eszközökre és anyagokra vonatkozó feladatokra vonatkozó válaszokkal együtt negyvennyolcezer adat rendezéséből, csoportosításából, elemzéséből vontuk le következtetéseinket. Az adatok összehasonlíthatósága érdekében a szakterületekhez tartozó pályákat egyenlő számban adtuk meg a tanulóknak mind a zárt, mind a nyitott kérdésekben. A szakterületekre vonatkozó információk elemzése arra utal, hogy a zárt kérdésekben a statikus elemekre vonatkozó hiányzó válaszok aránya kevés, 3% alatt van. A nyitott kérdések esetén a tevékenységeknél 23,7%, az eszközknél mindössze 3%, míg az anyagnál 10% a hiányzó válaszok aránya.

Az eredmények arra utalnak, hogy a tanulók pályákról való ismerete a statikus elemek mentén megismerhetők. A zárt és nyitott kérdésekre adott válaszok közti különbség azt sugallja, hogy a tanulók ismeretei passzívak, alkalmazni azokat kevésbé tudják. A szakterületekre vonatkozó információk közti különbség mindhárom statikus jellemző mentén, a humán és az agrár pályákra vonatkozó ismeretek minőségének stabilitását mutatják. Kevésbé tájékozottak a műszaki szakterületen és igen bizonytalan az ismeretük a gazdasági-szolgáltatási szakterületen.

Összegezve: a tanulók rendelkeznek különböző szintű pályaismerettel a statikus jellemzők mentén, ezért a pályaaorientációs tevékenység megalapozásához – a beigazolódott hipotézis alapján – érdemes az ilyen típusú felméréseket elvégezni.

Irodalomjegyzék

- Csirszka J. (1963). *A pályaválasztási szaktanácsadás mint tudományos tevékenység*. Pszichológiai tanulmányok V. Budapest: Akadémiai.
- Csirszka J. (1966): *Pályalélektan*. Budapest: Gondolat.
- Galambos K. (2006): *Pályaaorientáció 2. Milyen pályák ismersz?* Budapest: Műszaki.
- Harkányi A. (1993). A pályaismeret új módszere. In Szilágyi K. (szerk.), *Pszichológia és munkanélküliség. Tanulmányok a munkavállalási tanácsadáshoz kapcsoló kutatások körében*. Gödöllő: GATE GTK Tanárképző Intézete.
- Herr, E. L., & Cramer, S. H. (1992). *Career guidance and counseling through the life span: Systematic approaches*. [4th ed.]. New York: Harper Collins.
- Ritoókné M. (1986). *A személyiségfejlesztés és pályaválasztás*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Rókusfalvy P. (1969). *Pályaválasztás, pályaválasztási érettség*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Rókusfalvy P. (1989). Serdülők és az ifjak pályafejlődése, pályaaalkalmazkodó tevékenysége. In Ritoókné M., & G. Tóth M. (szerk.), *Pályalélektan. Szöveggyűjtemény*. Budapest: Tankönyvkiadó.

- Szilágyi K. (1997). *A pályák világa, középfokú végzettséget igénylő pályák leírása*. Budapest: Kollégium Kft.
- Szilágyi K. (2000). *Munka- pálya tanácsadás, mint professzió*. Budapest: Kollégium Kft.
- Szilágyi K. (2002). *Pályaorientáció: Módszertani kézikönyv csoportvezetők számára*. Budapest: Kollégium Kft.
- Szilágyi K. (2005). *A fiatalok és felnőttek pályaorientációs és karrierépítési készségeinek színtje, fejlesztésének lehetőségei. Kutatási zárótanulmány*. Felnőttképzési Kutatási Füzetek. Budapest: NFI.
- Szilágyi K. (2006). Pályaorientáció és karrierépítés. *Felnőttképzés*, 3 (2-3), 21-23.
- Super, D. E. (1968). *Career development: Self-concept theory*. New York: College Entrance Examination Board.
- Völgyesy P. (1976). *A pályaválasztási döntés előkészítése*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- Völgyesy P. (1995). *Pályaismeret, jegyzet a munkavállalási tanácsadó szakos főiskolai hallgatók számára*. Gödöllő: GATE GTK.
- Völgyesy P. (2008). *A munkamegosztási rendszer fejlődési tendenciái XIX-XX. század*. Budapest: Kontakt Alapítvány.
- Völgyesy P. (é.n.). *A pályaorientáció-pályakorrekció csoportos formáinak bevezetése. Munkaügyi kutatások. Összefoglalók, zárótanulmányok*. Budapest: OFA.
- Zachár L. (2006). *Pályaorientáció 15-18 éveseknek*. Budapest: Műszaki.